

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 30

2—3 december.

Debatter m. m.

Fredagen den 2 december.

Sid.

Svar på interpellationer:

av herr Persson, Helmer, ang. arbetslösheten i Norrbotten.... 3

av herr Bergh ang. brobygget över Lule älv vid Bergnäset.... 14

Fredagen den 2 december.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

Hans excellens herr statsministern Erlander hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Helmer Perssons interpellation angående arbetslösheten i Norrbotten m. m. Svaret, vilket omedelbart före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, finnes såsom bilaga A fogat vid detta protokoll. Hans excellens herr statsministern **ERLANDER** erhöll nu ordet och lämnade en kort sammanfattning av svaret.

Herr **PERSSON, HELMER**: Herr talman! Jag ber att till herr statsministern få framföra mitt tack för det lämnade interpellationssvaret.

I svaret säger statsministern angående arbetslöshetssituationen att »de svårigheter, som sålunda uppstått, ha icke varit oförutsedda». Gent emot detta kan man då ställa frågan: Varför ha så många arbetslösa i Norr- och Västerbotten tvingats att vänta en månad, ja, upp till sex veckor innan de kunnat erhålla placering vid statliga eller kommunala beredskapsarbeten? Varför måste just nu flera hundra arbetslösa i Norr- och Västerbotten gå utan sysselsättning? Är det inte utan vidare uppenbart, att händelseutvecklingen i stor utsträckning överrumplat arbetsmarknadsstyrelsen och regeringen och att de, som nu tvingas att gå arbetslösa, handgripligt få sitta emellan, därför att statsmakterna icke i tid företagit nödvändiga åtgärder?

Jag tvingas därför — på grund av det faktiska läget i Norr- och Västerbotten — fastställa, att åtminstone arbetsmark-

nadsstyrelsen icke förutsett den allvarliga situation, som skulle komma att uppstå denna höst och vintern 1950. Detta i sin tur torde ha sin förklaring i det betraktelsesätt, som arbetsmarknadsstyrelsen anlagt på speciellt arbetslöshetssituationen i Norrbotten. Enligt uppgift har arbetsmarknadsstyrelsen i det längsta velat tolka arbetslösheten i Norrbotten — förmodligen även arbetslösheten i Västerbotten — som en säsongmässig och icke såsom en krisbetonad företeelse. Här ha vi tydligen att söka en av huvudförklaringarna till det usla tempot när det har gällt att bereda de arbetslösa sysselsättning.

Men även andra faktorer ha spelat sin roll i fråga om arbetsmarknadsstyrelsens dispositioner. Utgående från den reella innebörden i de nuvarande arbetslöshetsdirektiven — jämte den allmänna inställningen till Norr- och Västerbotten — har arbetsmarknadsstyrelsen tydligen räknat med att arbetslöshetsproblemen i nämnda län skulle lösas efter den gamla och i mycket stor utsträckning prövade metoden: hänvisning av de arbetslösa till södra och mellersta Sveriges industrier. Till och med framstående representanter för arbetsmarknadsstyrelsen ha vid besök i Norrbotten uttalat sig i den riktningen. Att denna inställning hämmat förberedande åtgärder för att möta en arbetslöshetsituation är uppenbart. Men vida allvarigare än detta är, att den svenska storborgerlighetens årtionden gamla generallinje i förhållandet till Norrbotten, nämligen att avskaffa arbetslösheten där genom att avfolka länet, i många och avgörande delar accepterats av den svenska socialdemokratiens ledning. Behöver det sägas att gent emot denna antidemokratiska, ja, reaktionära linje reser sig praktiskt taget varje man och kvinna i Norrbotten?

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

De arbeten, som sålunda satts i gång i Norrbotten för att bereda de arbetslösa sysselsättning, äro till övervägande del icke resultat av väl avvägda och planerade åtgärder. Främst har det varit fråga om improvisationer. Bevis för detta är bland annat det faktum, att flertalet av de arbetare, som anställts hos vägförvaltningen i smärre vägförbättrande arbeten, kommer att bli utan sysselsättning när kylan sätter in. Sådana vägarbeten, som med fördel kunna bedrivas även vintertid, lysa praktiskt taget med sin frånvaro. Därmed uppenbaras vilka brister som vidlåda främst statsmakternas planeringar i syfte att bereda de arbetslösa sysselsättning.

Kommunalnämnden i Nederkalix räknar med 600 arbetslösa i januari månad 1950. Uttalanden ha även gjorts — bland annat i regeringsorganet Morgon-Tidningen — att nämnda socken kommer att uppvisa tusen man utan sysselsättning i januari 1950. Arvidsjaurs socken torde komma att redovisa samma arbetslöshetssiffra som Nederkalix. Praktiskt taget varje skogskommun — men även många kustsocknar — får instundande vinter oerhört svåra problem att bemästra på grund av statsmakternas uraktlåtenhet att i tid företaga nödvändiga åtgärder. Domänverket räknar med normala avverkningar, d. v. s. i jämförelse med fjolårets kraftigt reducerade avverkningar. Bolagen räkna likaledes med minskade avverkningar, och de enskilda skogsägarna räkna med ännu kraftigare minskning i avverkningarna. Beträffande den sist nämnda kategorien råder över huvud taget stor ovisshet, om det alls blir några avverkningar. Kolningsarbetena ha alldeles upphört. Bilden är inte precis vacker, men den åter speglar ju mycket drastiskt förhållandena i det län, som främst behandlas som koloni av den svenska storfinansen.

Om nu arbetslöshetssituationen i Norrbotten kan betecknas som relativt svår, så äro förhållandena i Västerbotten faktiskt värde. Inom Stensele kommun redovisades den 11 november 400 arbetslösa, och Vilhelmina socken räknar med en stark stegring av arbetslösheten. Ar-

betsförmedlingens föreståndare i Vilhelmina, herr Roos, uttalade nyligen för en ortstidning, att »jag måste tyvärr säga att det aldrig tidigare på de senaste 10 åren sett så mörkt ut för Vilhelminas del...» Jag kunde givetvis här rada upp flera uppgifter beträffande arbetslöshetens utbredning i Västerbotten, men det sagda får räcka för att illustrera det verkliga läget. För att emellertid inte bli beskylld för att svartmåla, önskar jag citera vad regeringsorganet i Västerbotten har för syn på samma problem. Den 16 november skrev denna socialdemokratiska tidning — alltså Västerbottens Folkblad — om situationen i Stensele socken: »Arbetslösheten hotar hela Stensele socken, det är kontentan av en liten undersökning som Folkbladet gjort... på vår fråga till föreståndaren för arbetsförmedlingen i Storuman hr Conrad Pettersson svarar denne att situationen i kommunen närmast är förtvivlad... enligt en utredning, som han just var sysselsatt med, hade redan 468 hjälpsökande personer anmält sig behöva arbete hösten och vintern.»

Varför skall situationen i Norr- och Västerbotten behöva vara förtvivlad? Har det inte i många år förkunnats i den socialdemokratiska propaggandan: Arbetarna behöva icke känna sig oroliga för en eventuell lågkonjunktur, ty så snart arbetslöshet inträder sätta vi i gång med beredskapsarbeten, precis som när man trycker på en knapp? Jag vågar säga — åtminstone för Norrbottens del — att regeringen och arbetsmarknadsstyrelsen icke böra skylla kommunerna för bristande planläggning. Visserligen kan det ha brustit på sina håll, men genomsnittligt betraktat ha kommunerna tagit mycket allvarligt på denna uppgift. De avgörande felen äro att finna hos regeringen och arbetsmarknadsstyrelsen, i sista och avgörande hand hos regeringen.

Jag anser det emellertid värt att notera en positiv sak i statsministerns svar, nämligen när han säger att »frågan om en förenkling av granskningsproceduren står... på dagordningen» och att en omorganisation ägt rum på

väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, vilket, enligt statsministern, torde kunna leda till en snabbar expediering av beredskapsärendena. Man har med andra ord sökt att förenkla hela proceduren, att göra den mindre byråkratisk. Detta är gott och väl, men nog förefaller det i högsta grad underligt, att, som statsministern säger, »granskningen av vatten- och avloppsarbeten över huvud taget under senare år försvårats av brist på tekniskt kunnig personal». Om nu så är fallet, varför har icke regeringen tidigare beordrat en förenkling av själva handlägningsproceduren när det gäller beredskapsärendena, en rationalisering av ämbetsverkens metoder? Först när arbetslösheten är ett faktum, då det blir aktuellt att som beredskapsarbete sätta i gång med vatten- och avloppsarbeten, först då upptäcker regeringen att den flera år saknat erforderlig »tekniskt kunnig personal». Nu ha vi alltså kommit till den punkten, eller rättare sagt till en av regeringens förklaringar, varför ett av de avgörande beredskapsprojekten inte kunnat tillgripas snabbt vid inträdande arbetslöshet — det har saknats »tekniskt kunnig personal». Det är en klen tröst för de arbetslösa och för de kommuner, som genom den tilltagande arbetslösheten tvingas ytterligare höja de kommunala utdebiteringarna.

Statsministern sade, »att ett kommitteförslag rörande bl. a. frågan om statsbidragsgrunderna för vatten- och avloppsanläggningar väntas bli framlagt nästa år». Detta är tacknämligt. Men det skulle ha varit vida bättre, om statsministern kunnat säga: Statsbidraget till kommunerna måste höjas, ty detta är förutsättningen för att kommunerna över huvud taget skola få ekonomisk möjlighet att bereda de arbetslösa samsättning genom vatten- och avloppsarbeten.

Statsministern omnämde vidare, hur de nuvarande statsbidragsbestämmelserna verka, samt tog Nederkalix kommun som exempel. Enligt detta var normalbidragsprocenten för vatten- och avloppsarbeten inom denna kommun år 1944

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

70; i år beräknas den till 40 och nästa år till 35 procent. Samma förhållande torde gälla för praktiskt taget alla kommuner i Norr- och Västerbotten. Till detta vill jag säga, att även 70 procent i statsbidrag gör det mycket svårt för de skattetyngda norrlandskommunerna att förverkliga sina vatten- och avloppsprojekt, medan statsbidrag på 40 eller 35 procent göra det helt enkelt omöjligt. Antingen komma kommunerna att i mycket snabbt tempo ruineras, eller också komma vattenabonnenterna — såvida de skola betala mellanskillnaden — att, enligt folkhumorn, få betala samma pris för vattnet som apotekarna satt på penicillinnet.

Uppenbart är att statsbidragsbestämmelserna måste ändras så att kommunerna, främst de som drabbas av massarbetslöshet, ges möjlighet att förverkliga sina planer beträffande vatten- och avloppsarbeten. Att statsministern icke nu ger något besked på den punkten, hurvida statsbidragen komma att höjas, verkar inte precis optimistiskt för kommunerna i Norr- och Västerbotten.

Innan jag övergår till den sista av mig ställda frågan önskar jag framhålla, att de nuvarande arbetslöshetsdirektiven måste ändras i demokratisk riktning. Allt för mycket av innehållet i de berömda stripadirektiven finns inrymt i de nuvarande. För den svenska arbetarklassen är det en beredskapsåtgärd att kräva en översyn av de nuvarande arbetslöshetsdirektiven. Till denna fråga torde det emellertid säkert bli anledning att återkomma i ett annat sammanhang.

Så till den sista frågan, nämligen vilka åtgärder regeringen ämnar vidtaga för utvecklingen av näringslivet i Norrbotten. Statsministern hänvisar bland annat till de betydande investeringar, som redan äro gjorda i Norrbotten. Han nämnde Norrbottens järnverk och kraftstationen i Harsprånget samt beslutet att uppföra ett pappersbruk vid Karlsborgsverken. Detta är ju i och för sig betydelsefulla saker, men det är å andra sidan endast en början. Den kraft, som utvinnes ur Harsprånget, skall ju i hu-

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

vudsak transporteras söderut, vilket reellt innebär att den statliga investeringen därstädes knappast kan sägas utgöra någon stor hjälp till Norrbotten. Den väldiga folkopinionen jämte avspärrningen under andra världskriget framtvungade byggandet av Norrbottens järnverk. Men dessa företag äro, som jag tidigare sagt, endast en början. De hittills företagna och beslutade investeringarna ha inte hindrat och kunna inte hindra uppkomsten av en massarbetslöshet i Norrbotten. Därför måste, enligt vår mening, regeringen vidtaga snabba åtgärder för ett storstiltat statligt ingripande i syfte att ytterligare utveckla näringslivet i vårt nordligaste län.

Statsministern sade, att »övre Norrland har speciella sysselsättningsproblem, huvudsakligen beroende på klimatiska förhållanden och på näringslivets ensidighet». Detta med näringslivets ensidighet är fullständigt riktigt, men hänvisningen till de klimatiska förhållandena är oriktig. Folket i Norrbotten har med egna ögon sett, att när kapitalismen vädrar profit betyda klimatiska förhållanden platt ingenting. Var det kanske fråga om några klimatiska hinder, när den svenska kapitalismen gick in för att exploatera världens bästa malmtillgångar i malmfälten? Var det några klimatiska hinder i vägen för baggbömlarna, när de lurade skogen av bönderna i Norrland? Trots »klimatiska förhållanden» äro statens skogsindustrier i Norrbotten mycket exklusiva företag. Samma är förhållandet med Norrbottens järnverk, som trots »klimatiska förhållanden» framställer det billigaste tackjärnet här i landet. Frågan om näringslivets allsidiga utveckling i norr är därför inte en fråga om »klimatiska förhållanden», inte heller främst en teknisk fråga, utan en politisk fråga av första rang.

Utöver det beslutade pappersbruket i Kalix lovar statsministern ingenting i fråga om näringslivets utveckling. Detta är en klen tröst för befolkningen i ett län, som redan har en betydande arbetslöshet. Vad skall befolkningen i Tornedalen ta sig till, då den ekonomiska

krisen sätter in på fullt allvar? Var skall inlands- och kustsocknarnas befolkning hämta sin utkomst, när massarbetslösheten blir ett faktum? Skola gruvarbetarna gnaga på nakna fjällväggen den dagen då malmexporten reduceras med hälften? Vore det inte skäl i att regeringen redan nu gav befolkningen i Norrbotten ett mera hoppgivande perspektiv?

Jag kan inte underlåta att här referera de bestämda krav, som folkets stora massa i Norrbotten reser på regeringen. Folket vill ha järnväg Luleå—Råneå—Kalix—Haparanda samt vidare järnväg upp till övre Tornedalen för att exploatera de väldiga naturrikedomar, som finnas där. Dessutom vill befolkningen ha besked om huruvida regeringen planerar att i anslutning till Norrbottens järnverk bygga upp en järnmanufakturindustri i norra och södra kustbygden, för att inte säga inlandet. 300 000 ton valsade produkter kommer NJA att producera — skola dessa produkter förädlas vidare i Norrbotten? Svaret på den frågan intresserar främst den ungdom i Norrbotten, som står inför hotet att tvingas lämna sin hembygd i brist på sysselsättning.

Förståelsen för att utbyggnaden av näringslivet i Norrbotten befrämjar hela landets intressen utvidgas. Jag syftar dock inte på de storfinansiella kretsarna, som endast ha förståelse för sin egen plånbok. Jag önskar i det sammanhanget understryka, att Norrbotten detta år exporterar till ett belopp motsvarande 1 300 kronor per invånare, medan det övriga landets export motsvarar 600 kronor per invånare. Dessa fakta visa i all sin korthet bilden av Norrbotten som ett givande och icke ett tärande län.

Det bör slutligen understrykas, att önskemålet om utveckling av näringslivet i Norr- och Västerbotten även berör jordbruket. Jag hoppas att resonemang- et om »klimatiska förhållanden» i det fallet skall förstummas inför det faktum, att de bästa grönsakerna och den bästa potatisen med framgång odlas där uppe. Men oerhört mycket går att göra för att utveckla detta läns jordbruk. Inte

mindre än 107 000 hektar mark finns ytterligare att odla. Det är mer än som finns odlat. Detta viktiga område av näringslivet måste bli föremål för speciell uppmärksamhet. I första hand måste odlingsbidragen höjas. Vidare måste täckdiktningens bidragen höjas, och samma är förhållandet när det gäller statsbidraget till odlingsvägar. Men man bör inte heller stå främmande för tanken att skapa jordbruk av ny typ i Norrbotten.

Sammanfattningsvis vill jag, herr talman, säga: Redan nu är arbetslöshetssituationen i Norr- och Västerbotten mycket bekymmersam. Den bestämda känslan av att statsmakterna försummat att i tid ordna sysselsättning åt de arbetslösa är förhärskande hos de breda folklagren där uppe. En av förutsättningarna för att kommunerna skola kunna bemästra arbetslöshetsproblemet är att högre statsbidrag beslutas av regering och riksdag. Men folket där uppe vill inte ha som perspektiv att leva ett liv i beredskapsarbete. Därför ställer också folket kravet, att radikala åtgärder skola vidtagas för att skapa ett mera nyanserat näringsliv. Den uppgiften faller främst på statsmakterna.

Hans excellens herr statsministern **ER-LANDER**: Herr talman! Herr Perssons anförande ger mig anledning till ett par erinringar.

Han beklagade att jag inte i mitt interpellationssvar hade ställt i utsikt någon ändring av statsbidragsgrunderna. Kammarrens ledamöter ha naturligtvis klart för sig, att ändringar i det statsbidragssystem, som riksdagen har antagit både när det gäller beredskapsarbetena och när det gäller anläggning av vatten- och avloppsledningar, skola prövas av riksdagen i vanlig ordning, och jag föreställer mig att det skulle ha varit ganska oformligt, om landets statsminister hade föregripit den prövningen och i ett interpellationsvar gett några löften, vilkas hållfasthet ju riksdagen sedermera skulle ha fått pröva.

Herr Persson yttrade vidare, att »stripadirektivens anda» lägger hinder i vä-

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

gen för en effektiv sysselsättningspolitik. Det skulle vara intressant, herr talman, att få belägg för om det för närvarande finnes en enda människa i hela vårt land, som har några som helst obehag av 1926 års stripadirektiv. I varje fall skulle jag gärna vilja få detta påstående något preciserat, innan man över huvud taget tar upp det till diskussion.

Det är klart att betydande svårigheter möta, när det gäller att med allmänna arbeten motverka en arbetslöshet inom skogsbruket. Så är det alltid, och svårigheterna existera för både de statliga och de kommunala myndigheterna. Det är inte mycket mening i att ta upp en diskussion om var felet till äventyrs kan ligga. Och låt mig bara säga, på grund av den erfarenhet jag har när det gäller skötseln av arbetslöshetspolitik och sysselsättningspolitik — och den är ju kanske inte så liten — att mitt bestämda intryck är, att våra arbetsmarknadsmyndigheter ha handlagt arbetslöshetssituationen i norra Sverige med stor kraft och målmedvetenhet, förutseende och skicklighet. De svårigheter, som skola övervinnas, får man söka komma till rätta med i samarbete mellan de statliga och de kommunala myndigheterna, och det blir inte lättare, om man inte visar den ringaste förståelse för att svårigheterna existera.

Herr Perssons anförande präglades i det hela av en bristande förståelse. Hans huvudsynpunkt var ju, att det inte finns något intresse hos de statliga myndigheterna för att ge Norrbottens befolkning en hygglig bärning i hemorten. Kolonisationssynpunkten var, enligt herr Perssons anförande, vägledande för de statliga myndigheternas handläggning av detta ärende. Jag beklagar, om det inom Norrbottens befolkning över huvud taget finns några, som tro på en sådan propaganda, i det ögonblick då statsmakterna kunna redovisa — såsom har skett i all knapphet i interpellationssvaret — en rad betydelsefulla initiativ för att till Norrbotten föra näringsgrenar, som tidigare icke ha varit representerade där. Framför allt stats-

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

makternas initiativ när det gäller Norrbottens järnverk visar ju viljan att skapa sysselsättningsmöjligheter åt Norrbottens folk. En agitation, som är så verklighetsfrämmande att den, mot bakgrunden av den faktiskt förda politiken, tillåter sig göra sådana påståenden som herr Persson här framförde, kan inte annat än bidra till att arbetet försvåras, därför att den skymmer bort vad vi skola försöka samsas om, nämligen vilka näringsgrenar man skall inrikta sig på i de nordligaste länen.

Herr Persson efterlyste löften för framtiden. Han sade, att statsministeren tal bara innehöll en uppräkningslista av vad som hade gjorts. Jag vill säga till herr Persson, att detta just är den socialdemokratiska taktiken. Vi vilja inte, på samma sätt som många andra, lova allting för framtiden, utan vi anse oss handla klokare genom att arbeta och så undan för undan hänvisa till resultaten. I den föreliggande frågan kunna vi redovisa betydande resultat, men svårigheterna äro stora, och därför äro vi icke tillfredsställda. Det enda löfte för framtiden som jag kan ge, herr Persson, är att vi, så länge denna regering sitter, komma att fortsätta strävandena att åt Norrbotten ge den plats i Sveriges näringsliv, som Norrbotten och dess befolkning också enligt vår mening förtjäna att ha.

Jag tar upp detta ovederhäftiga uttalande av herr Persson så pass utförligt för att man skall förstå statsmakternas, arbetsmarknadsstyrelsens och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inställning till norrbottensproblemen. Man skall förstå dem bättre, om man vet att bakom ligger tanken att Norrbotten skall tillföras ökade försörjningsmöjligheter. Det är därför som arbetsmarknadsstyrelsen för att ge sysselsättning åt befolkningen i första hand utnyttjat de mera normala arbetstillfällena och inte i första hand mobiliserat beredskapsarbetena. Såsom framgick av mitt interpellationssvar har man undersökt vilka vägbyggen, vilka brobyggen, vilka skogsvårdsåtgärder, vilka skolhusbyggen och vilka byggnadsarbeten över huvud taget som stått

främst i fråga om angelägenhetsgrad, och så har man satt i gång dem.

Hade vi, herr talman, i det här fallet anlagt kolonisationssynpunkter — om det alltså funnits ett spår av verklighetsunderlag i herr Perssons anförande — skulle vi naturligtvis ha startat beredskapsarbeten i största möjliga utsträckning. Skulle vi ha skaffat pengar till de angelägna arbeten, som jag nyss nämnde, om det hade varit statsmakternas mening att Norrbotten skulle avfolkas? Nej, i så fall hade vi givetvis valt mindre angelägna beredskapsarbeten. Vår inställning att i första hand tillgodose arbeten, som gagna Norrbottens befolkning på den plats, där den bor, visar att vi ha en uppfattning i denna fråga rakt motsatt den som herr Persson velat tillskriva oss.

Herr Persson påstod bland annat, att när det gällde vägbyggen så hade endast en del småarbeten satts i gång. Enligt länsarbetsdirektörens rapport till mig ha byggnadstillstånd beviljats till vägarbeten i Norrbottens län för 6 208 400 kronor och arbetstillstånd till vatten- och avloppsarbeten för ett sammanlagt belopp av 1 259 400 kronor. Jag skulle kunna ta en ort, som interpellanten omnämnde, nämligen Arvidsjaur. Där ha beviljats byggnadstillstånd exempelvis till följande arbetsföretag: brandstation, skolhus i Aborrträsk, vatten- och avloppsarbeten i Nyborg samt två vägföretag.

Jag tillåter mig fråga: Skulle statsmakterna ha igångsatt dessa arbeten, skulle de så ivrigt ha försökt skaffa fram nyttiga och nödvändiga arbeten, om de haft den uppfattningen, att det inte spelar någon roll, hur det går med Norrbottens befolkning? Jag tror att herr Persson skall fundera på att lägga om agitationen på den punkten, hur hårda än direktiven från högre ort kunna vara.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Jag skulle inte ha lagt mig i den här debatten, om jag inte hade varit uppe i Norrbotten och studerat just de förhållanden, som vi nu tala om. Jag kom

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

i konflikt efteråt, inte med herr Persson och hans parti, utan med mina egna partivänner. Det är nämligen inte bara kommunisterna där uppe, som föra talan för befolkningen i denna fråga. En person, som hela sitt liv har fört denna talan, är landshövding Lövgren. Han predikade för mig och andra, som voro där uppe, att vi måste se till att de arbetstillfällena, som kunna beredas befolkningen i Norrbotten, också komma den till godo. Jag tyckte jag borde inlägga en liten sydsvensk uppfattning i det talet, och det gjorde att Norrländska Socialdemokraten föll över mig och menade, att jag var fientligt inställd mot Norrbotten. Det är jag inte. Jag är själv norrlänning, men i den här frågan förefaller det som om också övre och nedre Norrland skulle stå emot varandra.

Herr Persson sade, att inga kapitalistiska hänsyn utgjorde anledningen till att det fanns så få arbetstillfällen i Norrbotten, ty det gick att tjäna pengar lika bra på arbeten där uppe som i södra Sverige. Ja, man frågar då: Vad är orsaken till arbetslösheten i Norrbotten och Västerbotten just nu? I det övriga landet får man nästan säga att det är brist på arbetskraft. Högerens ledare här i kammaren påyrkade i förrgår, att regeringen skulle vidtaga åtgärder för att skaffa arbetskraft åt exportindustrien. Ja, det är ju framför allt våra järnbruk som behöva arbetskraft för att vi skola kunna exportera. Det är en synpunkt, som kan förtjäna att framföras i detta sammanhang.

Herr Persson gjorde emellertid gällande, att det var en odemokratisk ståndpunkt att säga, att folk från Norrbotten skulle utvandra till andra delar av landet. Jag har svårt att förstå, varför det skulle vara odemokratiskt. I det land, där herr Persson har sin själ förankrad, placerar man arbetskraften där den behövs. Man vidtager inte åtgärder för att tundrorerna där uppe i norra Ryssland skola bli befolkade eller för att den befolkning, som bor där, skall få arbeten, utan behövs arbetskraften på andra håll, så flyttar man den dit.

Man säger i Norrbotten, att det är underligt att timmer, som tas från skogen där uppe, flottas till södra Norrland och sågas där, med påföljd att arbetskraften i Norrbotten går miste om detta arbete. Ja, men då måste man fråga, varför detta timmer inte utnyttjas i Norrbotten. Statsministern talade om geografiska och klimatiska hinder för arbetet där uppe, och det är väl en synpunkt som man inte kan komma ifrån.

Jag vill inte alls motsätta mig att kraftiga åtgärder vidtagas för att avhjälpa den arbetslöshet, som råder i de båda nordligaste länen. Interpellanten hade rätt i en sak, nämligen att befolkningen där uppe inte är hjälpt med att i evighet under långa tider av året leva på beredskapsarbeten. Den vill ha arbeten, som bereda den en kontinuerlig sysselsättning, och det är så sant som det är sagt. Men jag tycker att staten har gjort åtskilligt. Den har ju bland annat upprättat järnverket i Norrbotten. Man kan inte beskylla kapitalismen för att i det avseendet ha försummat något, ty det fanns ett privat järnverk i Luleå tidigare, men det gick inte och måste nedläggas. Nu har staten satsat pengar, och vi få se om det går bättre då.

Det är uppenbart, att det finns vissa naturliga orsaker till att inte arbeten kontinuerligt kunna upprätthållas i Norrbotten och Västerbotten i lika stor utsträckning som i andra län. Det är ju inte bara det att det är kallt och mörkt där uppe, utan en av anledningarna är väl, att befolkningsökningen är större i Norrbotten och Västerbotten än den är i det övriga landet. Det uppstår därför ett naturligt folköverskott, som måste flyttas över på annat håll. Jag är med på att man gör allt vad som göras kan för att hjälpa människorna i Norrbotten, men jag vill uttala den förhoppningen, att man inte inriktar all kraft på att till varje pris behålla den arbetskraft som där finns. Det måste vara en naturlig utveckling att arbetskraften inom landet placeras där den lämpligast kan och bör placeras.

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

Herr JOHANSON, KARL AUGUST: Herr talman! I likhet med herr andre vice talmannen hade jag inte tänkt blanda mig i denna debatt, om inte interpellanten lämnat en del uppgifter, som jag anser vara helt och hållet missvisande.

Herr Persson sade, att statsmakterna inte hade vidtagit några åtgärder för att söka avhjälpa arbetslösheten i Norrland. Jag vill då bara nämna, att någon gång på höstkanten — jag tror i september — fingo vi de sedvanliga blanketterna från länsarbetsnämnden med begäran om uppgift från kommunalnämnden på de arbeten, som planerats för en kommande arbetslöshetsperiod, uppgifter som åtminstone vi i Västerbotten skola lämna, kanske inte årligen, men i varje fall vartannat år. Det visar, tycker jag, att de statliga myndigheterna göra allt vad de kunna för att söka ordna dessa saker. Ungefär vid samma tidpunkt fingo vi från länsarbetsnämnden en telefonförfrågan, om vi inom vårt samhälle hade några byggnadsföretag, ingående i 1950 års kvot, som lämpligen skulle kunna påbörjas under höstens lopp. Det är också en åtgärd, som de statliga myndigheterna vidtagit för att söka förebygga arbetslöshet.

Jag kommer inte ihåg precis hur det kan vara i Stensele — jag har ingen anledning att betvivla att den uppgift, som herr Persson här lämnat, är riktig. Men vad jag funderat på hela tiden är, huruvida herr Persson har sig bekant, om de kommunala myndigheterna i Stensele själva ha vidtagit några förberedande åtgärder för att mota en kommande arbetslöshet. Jag vet av erfarenhet, att det finns kommuner i vårt län, alltså i Västerbotten, där de ledande kommunalmännen icke vidtagit någon som helst åtgärd i förberedande syfte för att möta en sådan situation. Då skall man väl i all rimlighets namn, herr Persson, inte klandra de statliga myndigheterna och statsmakterna för detta, ty man kan väl ändå inte begära att statsmakterna skola skicka upp folk för att sätta i gång arbeten, som inte de kom-

munala myndigheterna ha något intresse av att få utförda.

Man skall lägga ansvaret i denna fråga, där det rätteligen bör ligga. För mitt vidkommande såsom kommunalman — och jag har som sådan erfarenhet sedan åtskilliga år — anser jag att det i första hand är kommunalmännens skyldighet att vidtaga förberedande åtgärder för att avhjälpa uppstående arbetslöshet, då sådan är att befara. Vi ha i vårt lilla samhälle åtskilliga arbeten, som ligga på is, som man säger, och som vi vänta med att utföra, därför att vi vänta oss arbetslöshet även instundande vinter. Här skulle kunna dragas fram åtskilliga fall, men jag tycker att det räcker med de här nämnda.

En sak som jag emellertid fastnat för i interpellationssvaret och som jag kanske skulle nämna i detta sammanhang är vad som sägs på s. 5 där det heter: »Då remissförfarandet till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fördröjer ärendenas handläggning, har arbetsmarknadsstyrelsen uppmanat kommuner med årligen återkommande sysselsättningsvårigheter att i god tid insända föreliggande förslag till granskning.» Såsom jag redan nämnt, gör man på det sättet, men det finns ett litet krux. Jag vet inte var man i detta fall skall lägga ansvaret. Det inträffar nämligen, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ger direktiv, som faktiskt innebära, att man många gånger kopplar tillsammans arbetsobjekt, som inte höra samman. Jag kan ta ett exempel, som jag vet är aktuellt och som jag vet är riktigt. En kommun, som har vattenledning och alltså har sin vattenförsörjning ordnad, vill ha en ny vattentäkt. Kommunalmännen vilja utnyttja en sjö, där man kan få självtryck, men enligt direktiv från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måste kommunen först vidtaga vissa grundvattensundersökningar, som jag tror äro obligatoriska, innan ett samhälle kan få sin vattenförsörjning ordnad. Denna kommun har som sagt sin vattenförsörjning ordnad, men är i behov av en ny vattentäkt. Angivna förhållanden förorsaka dröjsmål i inte

ringa utsträckning. Detta är enligt kommunalmännen ett missförhållande, som skulle kunna undvikas, om kommunalmännen i större utsträckning finge medbestämmanderätt i fråga om vilka arbeten, som skola utföras och vilka arbeten som äro för kommunens vidkommande de bästa.

Jag skall, herr talman, inte så mycket längre ta tiden i anspråk. Jag har bara velat konstatera, att de uppgifter, som herr Persson har kommit med, äro vilseledande. Jag tar dem som en inledning till 1950 års valrörelse från kommunisternas sida. Herr Persson nämnde Västerbotten, och man får se detta såsom ett försök från kommunisternas sida att där slå ett slag för sina idéer. Gärna det, men då skall man väl ändå, herr Persson, komma med objektiva uppgifter och lägga skulden för de förhållanden, som råda, där den bör ligga. Man råder inte bot på arbetslösheten i Västerbotten med herr Perssons metoder. Vi ha Gudi nog av den även i kustsocknarna. De nämndes knappast i detta sammanhang, men på flera ställen råder en gammal och svår arbetslöshet. Jag vet emellertid att kommunalmännen på flera ställen nedlagt ett mycket förtjänstfullt arbete, och inte bara kommunalmännen utan även länsstyrelsen har därvid verksamt deltagit, för att på dessa platser få till stånd lämpliga industrier i stället för de industrier som nedlagts.

Någon från Stensele skulle ha sagt till herr Persson, att det inte sett så mörkt ut på tio år som det gör nu. Det är möjligt. Men det har, herr Persson, sett ännu mörkare ut i Västerbotten, och några stripadirektiv äro de nuvarande direktiven enligt mitt förmenande icke. Den saken torde vara tämligen klar. Jag har suttit som arbetslöshetsnämndens ordförande i min kommun sedan dess tillkomst och vet vad jag talar om. Man bör undersöka, vem som rätteligen bär ansvaret i det här fallet, och om vi skola gå tillbaka i tiden, skola vi också titta på 30-talet. De svårigheter, som då voro rådande, herr Persson, ha försvunnit, och jag tror inte vi behöva befara att de återkomma.

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

Herr PERSSON, HELMER: Herr talman! Man försöker lägga ord i min mun, som jag inte har sagt. Jag har nämligen inte påstått, att statsmakterna underlåtit att vidtaga några åtgärder över huvud taget, utan jag har velat framhålla, att de åtgärder, som statsmakterna vidtagit, varit alldeles otillräckliga. Exemplet från Norrbotten och även Västerbotten utgöra tydliga bevis för detta påstående.

Herr Johanson försökte göra gällande, att den egentliga orsaken till arbetslösheten, där denna finnes, är att söka i en bristande planläggning från kommunernas sida. Jag tror att detta påstående är fullständigt oriktigt. Det är att visa missriktad solidaritet åt ett visst håll, när man uttalar sig på detta sätt. Och här kan det inte, herr Johanson, bli tal om valrörelsen 1950. Här är det fråga om en konkret situation, som förefinnes i Norrbotten och Västerbotten, nämligen att vi i Norrbotten ha flera hundra personer, som gå utan sysselsättning, och förhållandena torde just nu vara ännu värre i Västerbotten än de äro i Norrbotten.

Herr statsministern kom i sitt andra inlägg in på frågan om statsbidragsbestämmelserna och underströk ytterligare att han på den punkten inte kunde ge några löften. Han tillfogade, att det skulle vara oformligt att nu ge dylika löften. Tillåt mig säga, att när det passar herr statsministern och den socialdemokratiska regeringen, är det inte alls oformligt att ge löften. Jag erinrar bland annat om det stora löftet under föregående valrörelse om tre veckors semester. Infriandet av det löftet låter ännu vänta på sig. Då tycker jag, att man också kunde ge de arbetslösa och kommunerna vissa löften och inte hänga upp sig på en del svårigheter.

Indignerad vände sig statsministern mot mig, därför att jag hade sagt, att det finns alltför mycket av stripadirektivens innehåll i de nuvarande direktiven — jag syftade då främst på talet om att avfolka Norrbottens län. Ja, denna linje förkunnades 1920, den följdes under 30-talet, och jag vågar hävda att än i denna dag kan man spåra denna linje. Den förkunnas av arbetsmarknadsstyrelsens repre-

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m.

sentanter, när de äro ute och resa i Norrbotten. Jag tänker nu närmast på riksdagsman Carl Lindberg, som också sitter med i arbetsmarknadsstyrelsen. Han hade en stort uppslagen intervju i Norrländska Socialdemokraten fredagen den 29 juli, där det bland annat heter, att »frågan om omflyttning av arbetskraft i vissa situationer i Norrbottens län får en speciell karaktär inte minst med tanke på de långa avstånden». Vidare sägs det, »att även temporära omflyttningar innebära en del olägenheter, främst för arbetare med familj. En eventuell omflyttning kunde kanske diskuteras», heter det vidare, »om garantier kunde ges för att vederbörande, så snart tillfälle yppar sig, åter kunde beredas sysselsättning i hemkommunen eller hemorten». Frågan är enligt herr Lindberg av så stor vikt, att den syntes behöva diskuteras även inom de fackliga organisationerna.

Ja, är inte denne arbetsmarknadsstyrelsens representant inne på linjen om en överflyttning av arbetskraften från Norrbotten? Visserligen talade herr Lindberg officiellt bara på egna vägnar, men med de erfarenheter vi ha i Norrbotten vågar jag säga, att problemet med största sannolikhet hade varit i arbetsmarknadsstyrelsens säck innan det kom i herr Lindbergs påse. Det behöver kanske inte upprepas, att norrbottningarna inte acceptera en dylik lösning av sysselsättningsproblemet.

Vid ett arbetslöshetsmöte i Råneå för tre veckor sedan lämnade en av länsarbetsnämndens representanter vissa informationer om arbetslöshetsläget. Under den diskussion, som följde på mötet, yttrade han på tal om ungarlarna, att det ju inte är så farligt, om dessa bli arbetslösa, ty det går ju tåg varje dag söderut. Undra på att folket i Norrbotten, när de höra sådana uttalanden av representanter för arbetsmarknadsmyndigheterna, erinra sig tiden för stripadirektiven och fråga sig allvarligt, om de nuvarande direktiven innehålla bestämmelser, som göra det möjligt för arbetsmarknadsmyndigheternas representanter att yttra sig på det sätt som jag här refererat.

Statsministern vände sig också indig-

nerat mot mitt uttalande, att Norrbotten behandlas såsom en koloni. Ja, det är inte bara jag som säger detta. Statsministern bad kommunisterna ändra taktik — jag erinrar mig inte om han också sade, att vi skulle ändra terminologi — men detta att Norrbotten behandlas som koloni är någonting, som praktiskt taget varje borgare i Norrbotten säger. Det får man höra av alla socialdemokrater, även de ledande och de absolut högsta ledande. Det är en bestämd känsla som förefinns i Norrbotten och en sak som också går att bevisa med fakta. Jag behöver bara nämna, att mellan åren 1930 och 1939 från Norrbotten exporterades en virkesmängd om 31,4 miljoner kubikfot per år, och för närvarande är denna export mycket större. Inte ens hälften av det avverkade virket förädlas i Norrbotten. Om så vore fallet, skulle antalet anställda i sågverks- och cellulosaindustrin stiga från 3 000 till 8 000 arbetare, vilket givetvis skulle betyda oerhört mycket för Norrbottens vidkommande. Dock måste jag säga, att så långt sträcka vi inte krävet, att allt virke i Norrbotten också skulle förädlas inom länet, men vi kräva större rättvisa på detta område än som för närvarande råder.

Till sist önskar jag säga några ord till andre vice talmannen herr Åkerberg. Han nämnde, att han råkade i delo med norrbottningarna, när han i somras var på journalistresa dit upp. Och inte att undra på det! Han skrev ju i sin tidning, att mer än 50 procent av vad norrbottningarna säga — det gällde exporten av malm, timmer och elektricitet — ville han inte tro på.

Därtill var herr Åkerberg ovederhäftig. Han nämnde när han kom hem från sin norrlandsresa, att befolkningen i Norrbotten på hundra år minskat med 30 000 personer. Verkliga förhållandet är ju att från år 1850 till år 1947 har befolkningen ökat med över 300 procent, eller från 55 619 till 232 600, och de senaste 47 åren redovisa en ökning med 100 000 invånare.

Efter sin resa skrev herr Åkerberg vidare, att de ekonomiska lagarna utgöra ett stort hinder för utvecklingen av

näringslivet uppe i Norrbotten och att det är dessa som orsakat att timret, malmen och elektriciteten dirigerats söderut. Ja, det var ju ett mycket högkapitalistiskt argument: »de ekonomiska lagarna». I verkligheten har Norrbottens järnverk bevisat, att talet om de ekonomiska lagarna inte håller streck. Det har också bevisats av statens skogsindustrier. Jag ber att såsom ett kuriosum få nämna, att när man började att bryta malm uppe i malmfälten hade man den teorien, att de klimatiska förhållandena inte skulle medge malmbrytning på vintern. Nu förstår ju var och en, hur tokig denna teori var. Men likväl vidhåller man i det allmänna resonemanget, att till och med de klimatiska förhållandena och inte bara de ekonomiska lagarna skulle lägga hinder i vägen för en utveckling av näringslivet i Norrbotten.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**: Jag ber om överseende, herr talman, för att jag återkommer i debatten, men jag måste göra ett tillägg.

Jag medger gärna att jag var en smula indignerad över herr Perssons påstående att stripadirektiven för närvarande skulle tillåtas att spela en roll i svensk arbetslöshetspolitik. Men min indignation berodde tydligen på att jag råkade glömma bort, att herr Persson var kommunist och att det i kommunisternas metod ingår att mena något helt annat med vissa allmänna begrepp än vad alla andra mena. Det var redan bekant, att de ha sitt särskilda begrepp för *frihet* och för *demokrati* — nu ha vi upptäckt att de också när det gäller ett så pass enkelt begrepp som »stripadirektiv» lägga in en mening, som jag föreställer mig att de också äro ensamma om. De mena uppenbarligen med »stripadirektiv» ingalunda vad vi mena därmed, nämligen tvångshänvisning av arbetssökande till strejkbryteri — det var nämligen om det som striden den gången stod. Jag hade inte kunnat tro det, men kommunisterna tyckas faktiskt mena att allt arbete, som utföres söder om Dalälven, skall hänföras till

Ang. arbetslösheten i Norrbotten m. m. strejkbryteri! Och det är i varje fall för mig en alldes ny terminologi.

Jag skulle alltså inte, herr talman, ha behövt ta upp denna diskussion, om jag hade kommit att tänka på att kommunisterna tydligen mena helt andra ting med *alla* begrepp än vad vi vanliga människor mena.

Herr Persson ansåg vidare, att det var konstigt att statsministern inte här kan lova vare sig att sänka eller höja statsbidragsprocenten hur som helst — när han kunde lova treveckorssemester till svenska folket så borde det väl gå för sig att lova också vad herr Persson nu begär.

Men det är en ofantlig skillnad mellan det och att i en valrörelse tala om vad som blir följderna av varje röst som ges det socialdemokratiska partiet. Det ha vi naturligtvis aldrig dragit oss för. Var och en som röstade på det socialdemokratiska partiet borde veta, att om partiet kom tillbaka till Sveriges riksdag med så stor styrka, att det kunde driva igenom sina krav, så skulle under den period, som valet avsåg, treveckorssemester bli genomförd. Det måste väl ändå vara viktigt att klargöra, att detta var partiets politiska linje. Någoting helt annat är det, herr Persson, att föregripa riksdagsbehandlingen av ett ärende, som i vanlig ordning skall underställas riksdagen, och göra det i ett interpellationssvar för att tillmötesgå en interpellants krav just för tillfället. Vi kunna inte driva en löftespolitik på det sättet. Däremot vilja vi gärna klarlägga för folket vad de rösta för när de rösta på det socialdemokratiska partiet. Jag antar att jag nu klarlagt skillnaden i detta hänseende.

Därutöver kan jag säga, att jag inte gärna vill lägga mig i den diskussion som förs mellan herrar Åkerberg och Persson — det kan finnas många skäl att inte lägga sig i den. Jag vill bara antyda, att det säkerligen finns vissa risker för folket i Norrbotten, om man utan vidare låter de fria krafterna driva sitt verk. Men vi vägra att acceptera en sådan utveckling. Vi vägra att göra det därför att vi tro, att ett rikare differen-

Ang. brobygget över Lule älv vid Bergnäset.

tierat näringsliv skall göra det möjligt att åt Norrbottens befolkning bevara välståndet och även skapa möjligheter till försörjning åt flera människor än vad som skulle bli fallet om man överlämnade det hela uteslutande till privat-ekonomiska intressen. Om vi inte hade haft denna uppfattning, så skulle naturligtvis det mesta av det, som redan har gjorts på detta område, aldrig ha blivit utfört.

Eftersom vi nu ha kommit in i något större sammanhang, skulle jag vilja erinra även om en annan sak. Den sittande regeringen har tillsatt en lokaliseringsutredning. Varför har den gjort det? Ja, just därför att vi icke äro övertygade om att ett näringsliv, som fritt får gå sina egna vägar, alltid finner den ur sysselsättningssynpunkt lämpliga placeringen av industriella företag på olika håll i landet. Vi vilja åtminstone ta upp detta problem till en undersökning. Och jag skulle tro att socialdemokraterna på den punkten inte äro ensamma. Jag vet att åtminstone inom ett av de borgerliga partierna har frågan om industriens lokalisering betraktats som ett så väsentligt problem, att man på den punkten till äventyrs kan vara beredd att avstå från hävdandet av ensidigt doktrinära synpunkter om samhällets organisation.

Det kan, tror jag, vara viktigt att detta nu säges för att göra det klart, att man inte kan utlämna en landsdel, som man är övertygad om har stora förutsättningar till fortsatt utveckling, åt en avfolkning, som skulle kunna bli ödesdiger.

Därmed har jag också sagt att jag har all förståelse för att de lokala representanterna för Norrbottens län hos statsmakterna söka hävda sina synpunkter och sina intressen. Det är inte emot denna strävan, som jag vänder mig i denna debatt. Vad jag vänder mig emot är att det sker på det sättet, att man helt enkelt underkänner den principiella uppfattning, som ligger bakom statsmakternas nuvarande handlande, och påstår att vad vi anföra som motiv för detta handlande är lögnaktigt tal.

De svårigheter, som Norrland har att kämpa emot, äro så pass stora att de inte böra ytterligare förstöras därigenom att det skapas konstlade stämningar. Jag hälsar därför med tillfredsställelse att den form av kritik, som framfördes av herr Persson i denna del, icke gillas annat än av en relativt obetydlig grupp av Norrbottens befolkning. Ty skulle en kritik av denna art vinna gehör, så skulle den otvivelaktigt inte bidra till en lycklig lösning av ett för hela riket svårlost och angeläget problem, utan tvärtom i allra högsta grad bidra till att försvåra en sådan lösning.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. brobygget över Lule älv vid Bergnäset.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet Nilsson hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Berghs interpellation angående brobygget över Lule älv vid Bergnäset. Svaret, vilket omedelbart före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, finnes såsom bilaga B fogat vid detta protokoll. Ordet lämnades nu till herr statsrådet NILSSON, som gav en kort sammanfattning av svaret.

Herr BERGH: Herr talman! Jag vet inte, om regeringens härvarande representant efter den föregående interpellationsdebatten känner något behov av att få några plåster på såren, men oavsett hur det kan förhålla sig med den saken vill jag säga till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att när jag nu ber att få tacka för hans svar på min interpellation, så sker det med verklig tillfredsställelse.

Herr statsrådets besked om att byggnadstillstånd för en del av detta broföretag kommer att meddelas inom kort kommer alldeles säkert att utlösa mycket glada känslor i min hembygd därför att vi nu efter många års väntan på

Ang. brobygget över Lule älv vid Bergnäset.

att denna bro skall komma till äntligen börjat skönja en ljusning. Nu är det i detta sammanhang endast att hoppas, att brobygget, när det väl har påbörjats, också skall kunna fortsättas utan avbrott. Det gäller här ett företag av så stor omfattning, att det måste dröja åtskilliga år innan det är fullbordat. Därför är det angeläget inte bara att det påbörjas snarast möjligt utan även att det, som sagt, kan fortgå utan avbrott och om möjligt också forceras i all den utsträckning som är görlig.

Jag ber, herr talman, att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 389, till Konungen i anledning av väckta motioner om avskaffande av dyrortssystemet m. m. samt om slopande av lägsta ortgruppen i dyrortsindelningen.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande och memorial:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt anstånd med inbetalning av kvarstående skatt på grund av 1949 års taxering; och

nr 51, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående sänkning av tillägsskatten å bensin och tillägsskatten å vissa för drivande av automobil använda brännolja.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.25 eftermiddagen.

In fidem
Eric Carlén.

Bilaga A till första kammarens prot. ²/₁₂ 1949 (s. 3).

Herr talman.

Med kammarens tillstånd har herr Helmer Persson till mig framställt följande frågor:

1. Har regeringen uppmärksammat den tilltagande arbetslösheten i Norrbotten?

2. Kan man förvänta åtgärder från regeringen med syfte att få till stånd smidigare och effektivare metoder vid handläggningen av beredskapsärenden och så att högre statsbidrag utgår för statskommunala arbeten?

3. Överväger regeringen några åtgärder för att utbygga näringslivet i Norrbotten med sikte att uppnå den fulla sysselsättningen för länets befolkning?

Efter den osedvanligt gynnsamma avverkningsituationen i skogarna förra vintern framkommo i början av innevarande år farhågor för en minskad sysselsättning i skogsbruket. Redan i början av februari upptogs under ledning av arbetsmarknadsstyrelsen överläggningar om situationen med berörda parter inom skogsbruket. Dylika överläggningar fortsattes sedermera under våren. I första hand avsåg man att få i gång skogsvårdsarbeten för att därigenom trygga sysselsättningen först och främst för den fasta skogsarbetarstammen. I anslutning till detta program anvisades sedermera på tilläggsstat (proposition nr 125) för budgetåret 1948/49 ytterligare medel till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Det förutsattes härjämte att vissa av Kungl. Maj:ts spärrade medel på skogsvårdsanslagen skulle ställas till förfogande för skogsvårdande åtgärder i de trakter, där arbetslöshet hotade att uppstå — något som sedermera skett.

Trots det tidiga avslutandet av vinteravverkningsarna synas icke några egentliga sysselsättningsvärigheter förelegat inom skogsbruket under våren och som-

maren. Detta torde i stor utsträckning ha berott på att skogsvårdsarbetena planmässigt kommo i gång i en större omfattning än tidigare. Nu i höst har emellertid situationen i skogsbruket varit något annorlunda. Den har därtill tätt sig olika i skilda delar av Norrland. I Västernorrlands och Jämtlands län har under hösten framträtt en viss brist på arbetskraft i skogsbruket. Däremot ökade i vissa delar av Norrbottens och Västerbottens län under sensommaren och hösten antalet hos arbetsförmedlingsorganen anmälda arbetssökande skogsarbetare. Ökningen synes ha varit störst inom de områden, där kolningen tidigare var av särskilt stor omfattning. Även i vissa andra skogskommuner framträdde en ökning av antalet arbetsökande.

De svårigheter, som sålunda uppstått, ha icke varit oförutsedda. Man ansåg sig böra räkna med att höstens avverkningsar komme att bli relativt små och att de stundande vinteravverkningsarna skulle komma att bli mindre än under de närmast föregående åren. På grund därav fortsatte man från arbetsmarknadsstyrelsens sida under sommaren den i början av året påbörjade planeringen. Därvid ansåg man sig böra räkna med att den ordinarie skogsarbetarstammen skulle komma att beredas full sysselsättning under den egentliga avverkningssäsongen. Däremot kunde svårigheter befaras uppstå för de yrkesgrupper — byggnadsarbetare, vägarbetare, stuveriarbetare m. fl. — vilka säsongmässigt permitterades under hösten och för vilka skogsbruket under de senaste åren utgjort en väsentlig sysselsättningsreserv. Det framstod därför såsom särskilt angeläget att så långt möjligt bereda fortsatt sysselsättning för denna arbetskraft inom dess ordinarie yrkesområden. Överläggningar i detta

syfte upptogs bland annat med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vad beträffar vägväsendets arbetare, samt med järnvägsstyrelsen beträffande banarbetarna. Vidare vidtoges förberedelser för att vid behov kunna igångsätta även andra arbeten. Under augusti månad hade tjänstemän från arbetsmarknadsstyrelsen överläggningar med representanter för de kommuner i Norrbottens län, där sysselsättningssvårigheter befarades. Härvid genomgingos de investeringsobjekt, som kunde komma till utförande.

I anslutning till dessa förberedelser ha under hösten följande åtgärder vidtagits.

För att undvika permitteringar vid vägväsendet har utnyttjats det på riksstaten uppförda reservationsanslaget till vissa vägbyggnadsarbeten, det s. k. 15-miljoneranslaget. Av detta anslag återstodo den 31 augusti 1949 cirka 9 miljoner kronor. Större delen av detta belopp eller omkring 8 miljoner kronor har under hösten disponerats för arbeten inom vägväsendet i de fyra nordligaste länen, varav cirka 4 miljoner kronor kommit på Norrbottens län. Anslaget har huvudsakligen använts för utförande av smärre förbättringsarbeten. Härigenom ha möjligheter beretts för vägförvaltningarna att icke blott undvika avskedanden utan även bereda sysselsättning för ett stort antal skogsarbetare, som icke kunnat anvisas annat arbete. Sammanlagt beräknas vid mitten av november månad 2 000 personer, varav enbart i Norrbottens län 1 200, ha beretts sysselsättning vid arbeten, som bestridas med medel från detta anslag. Härutöver ha vägförvaltningarna i de fyra nordligaste länen beviljats särskilda byggnadstillstånd för sådana vägbyggnadsarbeten, för vilka andra medel funnits tillgängliga och vilka varit så förberedda, att de kunnat igångsättas med kort varsel. Dessa arbeten kunna beräknas medföra sysselsättning för ytterligare cirka 600 man vid vägväsendet, varav cirka 400 man i Norrbottens län.

För att möta befarad arbetslöshet bland byggnads- och anläggningsarbetare ha även i andra fall särskilda byggnadstillstånd beviljats, såväl för husbyggnads- som anläggningsarbeten. An-

läggningsarbetena ha huvudsakligen avsett vatten- och avloppsföretag samt enskilda vägar. Den beräknade byggnadskostnaden för dessa arbeten uppgår till bortåt 14 miljoner kronor, varav husbyggnadsarbeten cirka 11 miljoner kronor och anläggningsarbeten cirka 3 miljoner kronor. Hela antalet arbetare, som härigenom beräknas kunna beredas sysselsättning, uppgår till cirka 1 200 man, varav cirka 250 i Norrbottens län.

Vidare bör nämnas att ett antal byggnadsföretag, vilka bedömts vara så angelägna, att de beräknats komma att inrymmas i 1950 års byggnadstillståndskvot, beviljats byggnadstillstånd redan nu. Härigenom ernås en ytterligare förbättring av sysselsättningen under vintern.

Som förut nämnts företogs med början i augusti månad en förnyad översyn av tillgängliga kommunala investeringsobjekt. Även om det har ansetts önskvärt att i första hand söka få till stånd arbeten i öppna marknaden, har man funnit sig böra räkna med behov av beredskapsarbeten i vissa kommuner. Härvid ha ifrågakommit främst vatten- och avloppsarbeten.

Som framgår av den här lämnade redogörelsen ha åtgärderna för att motverka arbetslösheten i norrlandslänen varit omfattande. Särskild uppmärksamhet har härvid ägnats förhållandena i Norrbottens län. Då uppgifter saknas om storleken av den arbetsstyrka, som tidigare haft sysselsättning i skogsarbete, är det givetvis omöjligt att mera exakt ange, i vilken utsträckning de nya arbetstillfällena uppvägt den minskade efterfrågan på arbetskraft till skogsbruket. Nämnas kan dock att antalet hos större avverkare i Norrbottens län sysselsatta arbetare under september månad 1947 och 1948 enligt arbetsmarknadsstyrelsens då verkställda inventeringar av sysselsättningen inom skogsbruket uppgick till respektive 1 650 och 2 081 man. Antalet sysselsatta i februari månad samma år hos större avverkare var respektive 9 308 och 8 227. Som framgår av dessa siffror har även under senare år antalet sysselsatta vid avverkningarna brukat vara relativt ringa under höstarna.

De nya arbetstillfällena, som i höst tillkommit genom de av statsmakterna vidtagna åtgärderna, kunna beräknas ha berett sysselsättning för omkring 2 000 man i Norrbottens län. Det är uppenbart, att i varje fall en betydande del av den efterfrågeminskning, som inträffat inom skogsbruket, härigenom kompenseras.

Jag anser mig härmed, herr talman, ha lämnat svar på interpellantens första fråga.

Vad interpellantens andra fråga beträffar vill jag först framhålla, att granskningen av vissa slags beredskapsarbeten, nämligen vatten- och avloppsarbeten, är tämligen tidskrävande. Granskningen av vatten- och avloppsarbeten över huvud taget har under senare år försvårats av brist på tekniskt kunnig personal. På grund av omfattningen av verksamheten på detta område har tillgänglig teknisk sakkunskap till största delen absorberats av enskilda firmor, och ett antal statliga tjänster ha stått vakanta. Emellertid har på sistone viss omorganisation skett på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, vilken lett till att föreliggande balans nu ser ut att kunna minska. Frågan om en förenkling av granskningsproceduren står också på dagordningen. Vidare förtjänar nämnas att ett kommittéförslag rörande bl. a. frågan om statsbidragsgrunderna för vatten- och avloppsanläggningar väntas bli framlagt nästa år.

Då remissförfarandet till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fördröjer ärendenas handläggning, har arbetsmarknadsstyrelsen uppmanat kommuner med årligen återkommande sysselsättningssvårigheter att i god tid insända föreliggande förslag till granskning.

Vad statsbidragets storlek beträffar vill jag erinra om att den s. k. normalbidragsprocenten fastställes efter grunder, som innebära att bidragsprocenten minskas då kommunens ekonomi förbättras d. v. s. då antalet skattekronor stiger och utdebiteringen sjunker. Omvänt kommer i dåliga tider statsbidraget att öka. Genom denna anordning — som anmälts för riksdagen i proposition 293/1946 — vill man uppnå en utjämning av kommu-

nens arbetslöshetskostnader. Nu har tack vare den goda sysselsättningen även de tidigare hårt drabbade norrlandskommunernas ekonomi i allmänhet förbättrats, vilket givetvis medfört att bidragsprocenten sjunkit. Enligt uppgifter som arbetsmarknadsstyrelsen lämnat uppgick exempelvis för Nederkalix normalbidragsprocenten 1944 till 70; i år har den beräknats till 40 och nästa år till 35. Huruvida det finns någon anledning att vidtaga justering i sättet att uträkna bidragsprocenten torde icke kunna avgöras utan särskild utredning; jag är icke beredd att ge något besked på denna punkt — helst som nedgången i bidragsprocenten varit avsedd och förutsatt vid konstruktionen av nu tillämpade beräknings-sätt.

Emellertid har detta normalprocentbidrag i regel icke tillämpats vid sådana arbeten, för vilka statsbidragsfrågan är reglerad genom särskild författning, exempelvis vatten- och avloppsarbeten. I sådana fall har bidrag beviljats enligt de regler, som skulle ha gällt, därest företaget utförts i öppna marknaden. Som tidigare anmälts för riksdagen (1949 års statsverksproposition, 6 huvudtiteln, s. 60 f.) har under viss tid på grund av att anslagna bidragsmedel icke räckt till, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen funnit sig föranlåten att som regel endast bevilja hälften så stora bidrag, som författningen medger eller som styrelsen eljest skulle ha beviljat enligt tidigare tillämpade regler. Sedan sistlidna september sker dock icke längre denna nedsättning av bidraget. Så länge den tillämpats har arbetsmarknadsstyrelsen i vissa fall, då det sålunda nedsatta bidraget understeg vad som skulle ha utgått enligt normalbidragsprocenten, medgivit att bidragen fingo utgå efter det senare procenttalet. Sådana undantag ha gjorts för arbeten inom Råneå och Töre kommuner.

Jag anser mig härmed ha besvarat interpellantens andra fråga.

Till interpellantens tredje fråga vill jag säga att frågan om att skaffa Norrbotten ett mera differentierat näringsliv varit en riksangelägenhet under åtskilliga år. Man torde väl nu i alla berörda kretsar och instanser ha klart för

sig att det övre Norrland har speciella sysselsättningsproblem, huvudsakligen beroende på klimatiska förhållanden och på näringslivets ensidighet. Sysselsättningen är både säsongkänslig och konjunkturkänslig. Det har i alla tider varit ont om arbete på senhösten och förvintern, och ha huggningarna ett år varit små, har detta omedelbart påverkat försörjningsläget i länet. Sedan uppmärksamheten fästs på dessa förhållanden — inte minst genom en långvarig arbetslöshet — har åtskilligt gjorts för att motverka svårigheterna. Det är sannolikt att norrbottningarna själva finna, att den uppbyggnadsverksamhet som pågår — främst genom statligt initiativ — inte går tillräckligt fort. Men det har dock skett mycket stora investeringar däruppe. Jag behöver blott erinra om utbyggnaden av Norrbottens järnverk, av kraftstationerna, där Harsprångsbygget avses att följas av ytterligare ett kraftstationsbygge i närheten, samt anläggandet av ett pappersbruk vid statens skogsindustrier i Kalix, för vilken anläggning byggnads-

tillstånd nyligen beviljats. Möjligheten att tillföra Norrbotten ytterligare industrier har därjämte ägnats särskild uppmärksamhet vid den rådgivningsverksamhet i industrilokaliseringsfrågor, som bedrivs av arbetsmarknadsstyrelsen. Erinras kan också om den verksamhet, som med bidrag av statsmedel bedrivs av företagarföreningen i länet. Slutligen kan nämnas att de åtgärder, som under senaste åren vidtagits i syfte att rationalisera produktionen särskilt inom sågverksindustrien, bidra till att utjämna de tidigare stora säsongvariationerna. Det kanske bör tilläggas att såväl genom länsstyrelsens som genom landstingets försorg särskilda utredningar verkstälts beträffande länets näringsfrågor. Att bygga upp ett allsidigt näringsliv i en landsända — där de geografiska förhållandena resa de svårigheter som de göra i Norrbotten — är emellertid ett arbete på relativt lång sikt.

Härmed anser jag mig hava besvarat interpellantens tredje fråga.

Bilaga B till första kammarens prot. ²/12 1949 (s. 14).

Herr talman! I en till mig riktad interpellation har herr Bergh frågat mig, när den planerade brobyggnaden över Lule älv vid Bergnäset enligt min mening tidigast kan påbörjas samt huruvida möjligheter finnas att förkorta den hittills beräknade byggnadstiden för bron.

Den åtstramning av investeringsverksamheten, som förekommit under de senaste åren, har som bekant varit en nödvändig och väsentlig förutsättning för återställande av den ekonomiska jämvikten i landet. Även många högst angelägna byggnadsföretag ha som följd härav fått anstå tills vidare. Denna stabiliseringspolitik har emellertid hela tiden bedrivits med den givna föresatsen, att lättnader i investeringsbegränsningarna skola genomföras, allteftersom säkerhet vinnes för att det uppställda målet kommer att uppnås. I enlighet härmed har regeringen, sedan en ökad stabilitet i det ekonomiska läget nu börjat skönjas, tagit upp frågan om att successivt ge ökat utrymme åt investeringsverksamheten.

I fråga om vägväsendet, vars investeringar sedan länge varit hårt beskurna,

har arbetskrafts- och materialtillgången nu förbättrats i sådan utsträckning, att en avsevärd ökning av byggnadsverksamheten kunna genomföras redan i år. I detta sammanhang har frågan om igångsättande av brobyggnaden vid Bergnäset under de senaste månaderna varit föremål för särskild uppmärksamhet från min sida. Vid de överväganden, som skett i samband med beräkningen av investeringsbudgeten för nästa budgetår, har det visat sig, att möjlighet att påbörja byggnadsföretaget torde föreligga, och jag anser mig därför kunna förutskicka, att byggnadstillstånd för en del av företaget kommer att meddelas inom kort.

Vad angår frågan om byggnadstiden för bron kan jag för dagen ej ställa i utsikt någon förkortning av densamma i vad avser arbetet under det närmaste året. Huruvida en forcering framdeles kan bli möjlig är jag icke nu beredd att svara på. Denna fråga kommer bl. a. att bli beroende av huru det ekonomiska läget i landet utvecklar sig i fortsättningen.

Lördagen den 3 december.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr *Mannerskantz* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Föredrogs och bordlades ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 50.

Föredrogs bevillningsutskottets memorial nr 51, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående sänkning av tilläggsskatten å bensin och tilläggsskatten å vissa för drivande av automobil använda brännoljor.

Sedan kammaren bifallit utskottets hemställan om ärendets företagande till avgörande efter endast en bordläggning, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen yttrade, att under försättning att den nu godkända voteringspropositionen bleve godkänd även av andra kammaren, enligt överenskommelse med nämnda kammares talman gemensam omröstning i ämnet komme att anställas vid kamrarnas sammanträden onsdagen den 7 innevarande månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande och memorial: nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående samförläggning

av Södra skånska infanteriregementet jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 186, angående tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1949/50;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående nya grunder för avlöningen av präster m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtande nr 54, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.04 eftermiddagen.

In fidem
Eric Carlén.